

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji

Pleško, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:572712>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij

PAULA PLEŠKO

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji

Excise duties on tobacco products in the European Union

Završni rad

Zabok, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u hotelijerstvu

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji
Excise duties on tobacco products in the European Union

Završni rad

Kolegij:	Javne financije	Student:	Paula PLEŠKO
Mentor:	Izv. prof. dr. sc. Sabina Hodžić	Matični broj:	25488PZ20

Zabok, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Paula Pleško

(ime i prezime studenta)

25488PZ20

(matični broj studenta)

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 02.07.2024.

Potpis studenta

Sažetak

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji predstavljaju ključni instrument poreznog sustava s dvostrukom svrhom: osiguranje financijskih sredstava za javne potrebe i istovremeno promicanje javnog zdravlja kroz regulaciju potrošnje duhana. Kao specifična vrsta poreza, trošarine na duhanske proizvode se primjenjuju na proizvode poput cigareta, cigara, cigarilosa i duhana za pušenje, s ciljem generiranja prihoda za proračune država članica te smanjenja potrošnje štetnih proizvoda radi zaštite javnog zdravlja. Europska unija postavlja minimalne stope trošarina koje sve države članice moraju primjenjivati, ali im dopušta i postavljanje viših stopa prema vlastitim fiskalnim potrebama i zdravstvenim ciljevima. Cilj ovog istraživanja bio je detaljno analizirati primjenu i učinke trošarina na duhanske proizvode unutar Europske unije, s posebnim naglaskom na financijske i zdravstvene aspekte. Prema rezultatima istraživanja, prihodi od trošarina pokazuju stabilan rast, što omogućuje predvidljivost i sigurnost u proračunskom planiranju. Osim financijskih koristi, visoke trošarine na duhanske proizvode djeluju kao učinkovito sredstvo za smanjenje potrošnje duhana, što dovodi do poboljšanja javnog zdravlja. Međutim, istraživanje je također ukazalo na izazove, poput potrebe za kontinuiranim praćenjem i prilagođavanjem trošarinskih politika kako bi se osigurala njihova učinkovitost u skladu s promjenama u potrošačkim navikama i pojavom novih duhanskih proizvoda, kao što su e-cigarete. Unatoč tim izazovima, trošarine na duhanske proizvode ostaju vitalan alat za postizanje fiskalnih i zdravstvenih ciljeva unutar Europske unije.

Ključne riječi: trošarine; duhanski proizvodi; financijski učinak; Europska unija

Sadržaj

Uvod	1
1. TROŠARINE – POJAM I KARAKTERISTIKE	3
1.1. Povijest razvoja trošarina	4
1.2. Karakteristike i uloga trošarina	6
1.3. Vrste trošarina	9
2. TROŠARINSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ	13
2.1. Osnovne karakteristike trošarinskog sustava	14
2.2. Predmet oporezivanja i obveznik plaćanja	16
2.3. Utjecaj na proračun Republike Hrvatske	17
3. TROŠARINE NA DUHANSKE PROIZVODE U EUROPSKOJ UNIJI	20
3.1. Karakteristike i predmet oporezivanja	21
3.2. Financijski učinak na proračun Europske unije	22
3.3. Primjer Philip Morris	25
Zaključak	30
Bibliografija	32
Popis ilustracija	33

Uvod

U Europskoj uniji, trošarine na duhanske proizvode predstavljaju ključni instrument poreznog sustava čija je svrha dvostruka: pružiti financijske izvore za javne potrebe te istovremeno ostvariti ciljeve javnog zdravlja i zaštite okoliša. Osim što predstavljaju značajan izvor prihoda za države članice, trošarine na duhanske proizvode igraju ključnu ulogu u promicanju javnog zdravlja smanjenjem potrošnje duhana te poticanjem građana na zdravije životne navike. S obzirom na neupitnu povezanost između pušenja i raznih zdravstvenih problema, poput raka pluća, bolesti srca i moždanog udara, politike trošarina postaju ključnim mehanizmom u borbi protiv tih zdravstvenih izazova.

Predmet istraživanja ovog rada je analiza trošarina na duhanske proizvode u Europskoj uniji te Republici Hrvatskoj. Cilj rada je istražiti strukturu, razvoj i utjecaj trošarina na duhanske proizvode, posebice u kontekstu regulacije potrošnje duhanskih proizvoda i javnog zdravlja. Svrha istraživanja je pružiti pregled trošarina na duhanske proizvode u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj, prikazati njihovu ulogu te procijeniti utjecaj na ekonomiju i zdravlje. Za pisanje ovog rada korištene su različite metode istraživanja i analize. Primijenjena je metoda analize kako bi se detaljno ispitali dostupni podaci o trošarinama na duhanske proizvode i prerađevine u Europskoj uniji. Sinteza je korištena za objedinjavanje tih podataka u koherentan pregled promjena kroz godine. Indukcijom su izvedeni opći zaključci iz pojedinačnih podataka, dok je dedukcija korištena za primjenu općih teorijskih znanja na specifične primjere. Također, komparativna metoda omogućila je usporedbu trošarina između različitih zemalja Europske unije i analiza njihovih trendova kroz razdoblje od 2020. do 2022. godine.

Pored uvoda i zaključka, rad se sastoji od tri glavna poglavlja. U prvom poglavlju analizira se pojam trošarina, njihova povijest razvoja i uloga u ekonomiji te različite vrste trošarina. Povijesni pregled pokazuje kako su trošarine evoluirale kao fiskalni alat i sredstvo za kontrolu potrošnje proizvoda koji mogu imati negativne učinke na društvo. Analiziraju se različite vrste trošarina, uključujući specifične, ad valorem i kombinirane trošarine, te njihova primjena na različite proizvode. Drugo poglavlje se fokusira na trošarine u hrvatskom zakonodavstvu, opisujući osnovne karakteristike, predmet oporezivanja i utjecaj

na proračun. Hrvatski trošarinski sustav usklađen je s europskim direktivama, što osigurava da su stope trošarina u skladu s minimalnim standardima Europske unije. Ovo poglavlje detaljno razmatra kako su duhanski proizvodi oporezovani u Republici Hrvatskoj, uključujući cigarete, cigare i duhan za motanje, te analizira financijski učinak trošarina na državni proračun.

U zadnjem poglavlju odnosno trećem poglavlju istražuje se primjena trošarina na duhanske proizvode na razini Europske unije s naglaskom na karakteristike, predmet oporezivanja i financijski učinak na proračun Europske unije. Analizira se kako su različite zemlje članice prilagodile svoje trošarinske politike kako bi ispunile zajedničke ciljeve Europske unije, uključujući smanjenje stope pušenja i poboljšanje javnog zdravlja. Razmatraju se i izazovi u usklađivanju nacionalnih politika s europskim direktivama, te utjecaj ovih politika na ilegalnu trgovinu duhanskim proizvodima. Rad završava zaključnim razmatranjem koje sumira ključne nalaze istraživanja.

1. Trošarine – pojam i karakteristike

Trošarine predstavljaju vrstu poreza koja se primjenjuje na određene vrste proizvoda. Ova vrsta poreza ima svoje specifične karakteristike i ciljeve te se primjenjuje kao instrument poreznog sustava u mnogim zemljama diljem svijeta. Trošarine se definiraju kao nametnuta pristojba na određene robe, obično one koje se smatraju luksuznim ili štetnima za društvo.¹ Na primjer, postoje specifične ili ad valorem trošarine, odnosno postotak od vrijednosti proizvoda. Specifične trošarine se naplaćuju po jedinici mjere, poput litre alkohola ili broja cigareta, dok se ad valorem trošarine naplaćuju kao postotak od cijene proizvoda. Učinkovit su alat za kontrolu potrošnje proizvoda koji mogu imati štetan utjecaj na zdravlje ili okoliš. Na primjer, visoke trošarine na duhanske proizvode mogu smanjiti stopu pušenja. Trošarine su značajan izvor prihoda za državni proračun. Prihodi od trošarina mogu se koristiti za financiranje javnih programa, zdravstvenih sustava ili za opću potrošnju. Struktura trošarina može varirati ovisno o kojoj vrsti proizvoda se radi. Primjerice, trošarine na alkoholna pića mogu se razlikovati prema vrsti pića, dok trošarine na duhanske proizvode mogu biti različite za cigarete, cigare i duhan za pušenje. Europska regulativa nalaže da su trošarine usklađene kroz direktive koje određuju minimalne stope trošarina na duhanske proizvode, alkoholna pića, energetske proizvode i vozila. Direktive također sadrže odredbe o označavanju i kontrolama prijevoza i trgovine ovim proizvodima.

Trošarine mogu imati značajan utjecaj na tržište proizvoda. Povećanje trošarina može dovesti do smanjenja potražnje, ali i potaknuti crno tržište ili ilegalnu trgovinu. Uz ekonomske ciljeve, trošarine su usko povezane s politikama javnog zdravlja. Visoke trošarine na duhanske proizvode, alkoholna pića ili energetske proizvode mogu biti dio strategija za smanjenje rizika povezanih s njihovom konzumacijom. Trošarine predstavljaju važan instrument poreznog sustava koji osigurava prihode za državni proračun, kontrolira potrošnju štetnih proizvoda te pridonosi ostvarivanju ekonomskih i zdravstvenih ciljeva društva.²

Ove karakteristike trošarina ključne su za razumijevanje njihove uloge u poreznom sustavu te njihovog utjecaja na društvo i gospodarstvo. U Europskoj uniji, harmonizirani

¹ Barkoczy, *Principles of Taxation Law*, 20.

² Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Trošarine, <https://www.mfin.hr/hr/trosarine> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

pristup trošarinama osigurava jedinstvene standarde unutar zajedničkog tržišta, olakšavajući trgovinu i prijevoz robe preko granica država članica.

1.1. Povijest razvoja trošarina

Trošarine na duhanske proizvode imaju dugu povijest koja seže u prošlost, a njihov razvoj i evolucija odražavaju promjene u ekonomskim, političkim i socijalnim uvjetima kroz stoljeća. Ovi porezi su se razvijali u odgovoru na potrebe država da prikupe prihode, reguliraju tržište, te u novije vrijeme, promoviraju javno zdravlje. Od drevnih civilizacija do modernog doba, trošarine na duhanske proizvode su postale ključnim instrumentom financiranja državnih aktivnosti i regulacije potrošnje duhana. Ovaj kontinuirani razvoj odražava složenost i važnost ovog poreznog instrumenta kroz povijest.

Porezi na luksuznu robu, uključujući trošarine na duhanske proizvode, imaju dugu povijest koja seže u antička vremena, poput Rimskog Carstva. U to doba, takvi porezi služili su kao izvor prihoda za financiranje vojnih kampanja ili izgradnju infrastrukture. U srednjem vijeku, trošarine su postale češće, ne samo kao izvor prihoda za feudalne gospodare i monarhe, već i kao sredstvo kontrole potrošnje za očuvanje društvenog poretka.

Povijest razvoja trošarina proteže se kroz stoljeća, prateći razvoj ljudske civilizacije i ekonomije. Trošarine, ili posebni porezi na određene proizvode, pojavili su se kao oblik državnog prihoda koji je često bio usmjeren na luksuzne ili štetne proizvode. Razvoj ovih poreza bio je usko povezan s potrebom država da financiraju svoje aktivnosti, kao i sa socioekonomskim promjenama koje su oblikovale društva kroz povijest.

Prve naznake trošarina mogu se pronaći u antičkim civilizacijama. U starom Egiptu, Grčkoj i Rimu, vlade su koristile poreze na specifične proizvode kako bi prikupile sredstva za svoje aktivnosti. Na primjer, u starom Rimu postojali su porezi na sol, robu koja je bila od ključne važnosti za svakodnevni život. Ovi porezi nisu bili samo izvor prihoda, već su također omogućili državama da kontroliraju distribuciju i cijene bitnih proizvoda.³

U srednjem vijeku, s razvojem feudalnih društava i rastom trgovine, trošarine su postale važan izvor prihoda za europske monarhije. Feudalni gospodari i kraljevi koristili su ove poreze kako bi financirali svoje ratne pohode, održavali dvorske institucije i gradili javne

³ Bejaković, "Razvoj trošarina u Hrvatskoj", 45.

radove. Trošarine su često bile nametnute na luksuzne proizvode kao što su vino, pivo, sol i tekstil. Ovi porezi nisu samo financirali vladine aktivnosti, već su također imali ulogu u reguliranju društvenih običaja i ponašanja.

Industrijska revolucija, koja je započela krajem 18. stoljeća, donijela je značajne promjene u ekonomskim strukturama i poreznim sustavima. S naglim porastom industrijske proizvodnje i urbanizacije, vlade su trebale nove izvore prihoda kako bi financirale javne usluge i infrastrukturu. Trošarine su proširene na širok spektar proizvoda, uključujući duhan, alkohol, šećer i benzin. Ovi porezi su često bili usmjereni na proizvode koji su smatrani luksuzom ili potencijalno štetnim za društvo, čime su vlade pokušale regulirati potrošnju i ponašanje građana.⁴

U 20. stoljeću, s razvojem modernih država blagostanja, trošarine su postale ključni instrument fiskalne politike. Povećana potrošnja na javne usluge, socijalnu sigurnost i zdravstvenu skrb zahtijevala je veće prihode, a trošarine su bile učinkovit način za prikupljanje tih sredstava. Pored toga, trošarine su korištene kao alat za javnozdravstvenu politiku, s ciljem smanjenja potrošnje štetnih proizvoda poput alkohola i duhana. Na primjer, mnoge zemlje uvele su visoke trošarine na cigarete kako bi smanjile stopu pušenja i poboljšale javno zdravlje.

Danas, trošarine ostaju važan dio fiskalnih sustava mnogih zemalja. One se ne koriste samo za prikupljanje prihoda, već i za regulaciju potrošnje, poticanje ekološki prihvatljivih ponašanja i financiranje specifičnih javnih programa. Na primjer, mnoge zemlje uvele su trošarine na ugljični dioksid kako bi smanjile emisije stakleničkih plinova i borile se protiv klimatskih promjena. Ovi moderni oblici trošarina ilustriraju kako su se porezne politike prilagodile suvremenim izazovima i ciljevima.⁵

Povijest razvoja trošarina pokazuje kako su se porezni sustavi razvijali u skladu s promjenama u društvenim, ekonomskim i političkim strukturama. Od svojih početaka u antičkim civilizacijama, preko srednjovjekovnih monarhija do modernih država blagostanja, trošarine su ostale ključan alat za prikupljanje prihoda i regulaciju društvenog ponašanja. Kroz stoljeća, one su se prilagođavale novim izazovima i potrebama, odražavajući dinamiku ljudske civilizacije i njezinih ekonomskih sustava.

⁴ Kesner-Škreb, "Porezna harmonizacija", 19.

⁵ Bejaković, op.cit., 45.

U razdoblju 17. i 18. stoljeća, trošarine na duhan postale su ključan dio poreznog sustava u mnogim europskim zemljama. Tijekom 19. i 20. stoljeća, trošarine na duhanske proizvode dobivale su na važnosti za financiranje državnih programa i projekata, poput javne infrastrukture i zdravstvenih sustava. Osim svoje fiskalne svrhe, trošarine su počele imati i izraženu socijalnu ulogu, posebno s porastom svijesti o štetnosti pušenja i drugih duhanskih proizvoda na javno zdravlje. Stoga su trošarine na duhan postale snažno oružje u borbi protiv pušenja, osim što donose prihode državi. Sve to ukazuje na važnost i raznolikost uloge trošarina kroz povijest i u suvremenom društvu.

Od samih početaka Europske unije, trošarine su bile jedna od ključnih tema za usklađivanje poreznih politika. Već s ranim Direktivama, poput Direktive 77/388/EEC o harmonizaciji poreza na promet i usluge, pokušavalo se uskladiti pristup trošarinama među članicama. Važan korak u reguliranju trošarina na duhanske proizvode unutar Europske unije bio je usvajanje Direktive 92/79/EEC, koja je postavila strukturu i stope trošarina na cigarete i druge duhanske proizvode.⁶

U posljednjim desetljećima, s povećanom svijesću o štetnosti pušenja, trošarine su postale važno sredstvo za promicanje javnog zdravlja. Direktiva 2011/64/EU dodatno je regulirala trošarine na duhanske proizvode, uz poseban naglasak na smanjenje potrošnje i zaštitu mladih.

Kroz ovaj pregled povijesti razvoja trošarina na duhanske proizvode, jasno je da su ovi porezi imali važnu ulogu kroz povijest u prikupljanju prihoda, regulaciji tržišta te u suvremenom dobu, u promicanju javnog zdravlja. Njihova evolucija od ranih oblika poreza na luksuznu robu do modernih regulacija unutar Europske unije svjedoči o složenosti i važnosti ove vrste poreza. Kroz stoljeća, trošarine su se prilagođavale društvenim, ekonomskim i političkim promjenama, postepeno postajući snažan alat kako za financiranje državnih aktivnosti tako i za promicanje zdravijih životnih navika.

1.2. Karakteristike i uloga trošarina na duhanske proizvode

Trošarine na duhanske proizvode igraju ključnu ulogu u poreznom sustavu, obavljajući niz važnih funkcija koje imaju dubok utjecaj na društvo i ekonomiju. Prije svega, trošarine služe

⁶ Kuliš, *Plaćamo li Europske trošarine?*, 9.

kao značajan izvor prihoda za državne proračune. Oporezivanje prodaje duhanskih proizvoda osigurava stabilne financijske tokove koji se koriste za financiranje raznih javnih programa i usluga, kao što su zdravstveni sustavi, obrazovanje, infrastruktura i socijalne politike. Osim toga, trošarine imaju važnu ulogu u kontroli potrošnje duhana. Povećanje cijena duhanskih proizvoda putem visokih trošarina može smanjiti potražnju za njima, posebice među osjetljivim skupinama poput mladih i nižih socioekonomskih slojeva. Ova mjera može doprinijeti smanjenju ukupne potrošnje duhana i povezanih zdravstvenih problema, poput kardiovaskularnih bolesti, raka i drugih oboljenja, te poboljšanju općeg zdravlja stanovništva.

Trošarine također imaju socijalnu dimenziju, odnosno progresivno oporezivanje duhanskih proizvoda, gdje veći teret oporezivanja nose oni koji troše više na štetne proizvode, može doprinijeti smanjenju socioekonomske nejednakosti. Na taj način, trošarine mogu promicati socijalnu pravdu i ravnotežu u društvu.

Pored toga, prihodi od trošarina često se koriste za podršku drugim politikama, kao što su programi prevencije pušenja, liječenja ovisnosti, javnozdravstvene kampanje i druge aktivnosti usmjerene na smanjenje potrošnje duhana i poboljšanje zdravlja stanovništva. Na taj način, trošarine ne samo što pridonose financijskoj stabilnosti države, već i podržavaju šire društvene ciljeve, poput zaštite zdravlja i socijalne pravde. Jedna od ključnih uloga trošarina na duhanske proizvode je, kao već prethodno spomenuto, regulacija potrošnje. Visoke trošarine mogu povećati cijenu duhanskih proizvoda, što rezultira smanjenjem potražnje. Ovo je posebno važno s obzirom na štetne učinke pušenja na zdravlje. Regulacija potrošnje putem trošarina također može imati pozitivne socijalne učinke, posebno u zaštiti osjetljivih skupina stanovništva, poput mladih.

U slučaju duhanskih proizvoda, trošarine se primjenjuju kao oblik regulacije potrošnje s ciljem smanjenja njihove konzumacije i promicanja javnog zdravlja. One mogu varirati prema vrsti proizvoda, kao što su cigarete, cigare ili duhan za pušenje, te se često izražavaju kao fiksni iznos po količini ili postotak vrijednosti proizvoda. Trošarine na duhanske proizvode unutar Europske unije regulirane su određenim direktivama i smjernicama koje određuju strukturu, stope i način primjene ovog oblika poreza.

Povećanje trošarina na duhanske proizvode može potaknuti građane na traženje zdravijih alternativa te promjenu životnog stila. Ovo se može reflektirati u povećanoj potražnji za proizvodima i uslugama koji su manje štetni za zdravlje, kao što su programi za prestanak

pušenja ili proizvodi za alternativno pušenje. Kroz sve navedene karakteristike, trošarine na duhanske proizvode unutar Europske unije postaju ključni alat u ostvarivanju fiskalnih ciljeva i regulaciji tržišta duhanskih proizvoda. Njihova uloga se nastavlja razvijati i prilagođavati suvremenim izazovima, dok se istovremeno nastoji smanjiti potrošnja duhana i poboljšati kvaliteta života građana Europske unije.

Trošarine su specifični porezi koje država nameće na potrošnju određenih proizvoda, često luksuznih ili onih koji mogu imati negativan utjecaj na društvo ili okoliš, kao što su alkohol, duhan, naftni derivati i energetska pića. Ove takse su značajan instrument fiskalne politike i imaju različite karakteristike i uloge u ekonomiji.

Jedna od ključnih karakteristika trošarina je njihova specifičnost, odnosno ciljano oporezivanje određenih proizvoda ili usluga. Za razliku od općih poreza poput PDV-a koji se primjenjuju na širok spektar dobara i usluga, trošarine se fokusiraju na određene stavke. Ovo omogućava državi da preciznije cilja porezne prihode i da upravlja potrošnjom tih proizvoda. Trošarine su često specifične po jedinici proizvoda, primjerice po litri alkohola ili po kutiji cigareta, što znači da se iznos poreza ne mijenja s promjenom cijene proizvoda.⁷

Uloga trošarina u ekonomiji je višestruka. Prvo, one su važan izvor prihoda za državni proračun. Budući da se primjenjuju na proizvode s visokom potrošnjom, trošarine mogu generirati značajne prihode. Ti prihodi mogu biti stabilni i predvidljivi, što omogućava državi planiranje i financiranje javnih usluga poput zdravstva, obrazovanja i infrastrukture.

Nadalje, trošarine imaju značajnu ulogu u javnom zdravstvu i ekološkoj politici. Nametanjem visokih poreza na proizvode poput duhana i alkohola, država može smanjiti njihovu potrošnju, čime se smanjuju negativni učinci na zdravlje stanovništva. Slično, trošarine na naftne derivate i druge proizvode koji zagađuju okoliš mogu potaknuti potrošače da smanje upotrebu tih proizvoda ili pređu na ekološki prihvatljivije alternative. Ovo je u skladu s načelom "onečišćivač plaća", gdje oni koji uzrokuju zagađenje plaćaju za njegove eksterne troškove.⁸

Treće, trošarine mogu poslužiti kao alat za redistribuciju dohotka. Proizvodi koji su često oporezovani trošarinama, poput luksuznih dobara, uglavnom kupuju bogatiji slojevi društva. Povećanjem cijene tih proizvoda kroz trošarine, država može učinkovito redistribuirati

⁷ Bejaković, op.cit., 45.

⁸ Kesner-Škreb, op.cit., 25.

bogatstvo prikupljanjem sredstava od bogatijih građana i njihovim korištenjem za financiranje javnih usluga koje koristi šire stanovništvo.

Međutim, trošarine mogu imati i negativne posljedice. Budući da su trošarine regresivne, mogu relativno više opteretiti niže dohodovne skupine. Na primjer, trošarine na duhan i alkohol mogu predstavljati veći postotak prihoda za siromašnije građane nego za bogatije. Ovo može pogoršati nejednakost u društvu. Dodatno, visoke trošarine mogu potaknuti razvoj crnog tržišta i krijumčarenje, jer ljudi traže načine da izbjegnu plaćanje visokih poreza.

U kontekstu Europske unije, trošarine imaju dodatnu dimenziju harmonizacije. EU nastoji uskladiti trošarine među državama članicama kako bi se spriječile porezne distorzije i osiguralo ravnopravno tržišno natjecanje. Ovo znači da države članice moraju slijediti određene smjernice pri određivanju trošarina na specifične proizvode, što može ograničiti njihovu fiskalnu autonomiju.⁹

Trošarine su važan i svestran alat fiskalne politike s brojnim ulogama u generiranju prihoda, promicanju javnog zdravlja, zaštiti okoliša i redistribuciji dohotka. Iako imaju i svoje negativne strane, poput potencijalne regresivnosti i rizika od crnog tržišta, njihov pravilan dizajn i primjena mogu značajno doprinijeti ekonomskom i društvenom blagostanju.

1.3. Vrste trošarina

U Europskoj uniji trošarine se primjenjuju na širok spektar proizvoda, a svaka vrsta trošarine ima specifične karakteristike i primjenu. U taj spektar proizvoda uključujemo duhanske proizvode, alkoholna pića, energetske proizvode, automobilska goriva, automobilska vozila, ostale proizvode, na CO₂ emisije i proizvode s viškom šećera. U nastavku rada biti će opisane pojedine vrste trošarina.

1. Trošarine na duhanske proizvode - trošarine na cigarete često se naplaćuju po broju cigareta, te često imaju visoke stope kako bi se smanjila potrošnja. Trošarine na cigare i

⁹ Bejaković, op.cit., 48.

duhan za pušenje također se primjenjuju po jedinici mjere ili težini. Ostali duhanski proizvodi uključuju cigarete s aromama, duhan za lulu i ostale oblike duhanskih proizvoda.¹⁰

2. *Trošarine na alkoholna pića* - trošarine na pivo obično se primjenjuju po litri alkohola. Trošarine na vino mogu biti specifične po litri vina ili ad valorem kao postotak od prodajne cijene. Trošarine na žestoka pića (npr. rakija, viski) često su visoke i primjenjuju se ad valorem.¹¹

3. *Trošarine na energetske proizvode* - trošarine na gorivo, tj. benzin i dizel, obično su specifične po litri ili galonu. Trošarine na plin i električnu energiju također mogu biti specifične ili ad valorem.¹²

4. *Trošarine na automobilska goriva* - trošarine na benzinska i dizelska goriva za motorna vozila. Trošarine se primjenjuju i na alternativna goriva poput bioetanola, biodizela, itd.¹³

5. *Trošarine na automobilska vozila* - trošarine na luksuzna i visoko emitirajuća vozila često su visoke kako bi potaknule ekološki prihvatljivije alternative.¹⁴

6. *Trošarine na ostale proizvode* - trošarine na kavu i čaj obično su specifične po težini ili pakiranju. Trošarine na sladila i bezalkoholna pića mogu biti specifične ili ad valorem.¹⁵

7. *Trošarine na CO₂ emisije* - trošarine na CO₂ emisije primjenjuju se na proizvode ili usluge koji stvaraju štetne emisije.¹⁶

8. *Trošarine na proizvode s viškom šećera* - trošarine na proizvode s visokim sadržajem šećera imaju za cilj smanjiti potrošnju štetnih proizvoda.¹⁷

¹⁰Carinska uprava, *Duhanske preradevine i duhanski proizvodi*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630> (pristupljeno 30. ožujka 2024.)

¹¹Carinska uprava, *Alkohol i alkoholna pića*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/alkohol-i-alkoholna-pica-3629/3629> (pristupljeno 31. ožujka 2024.)

¹² *Uredba o visini trošarine na energente i električnu energiju*, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_148_2889.html, (pristupljeno 31. ožujka 2024.)

¹³Ministarstvo financija Republike Hrvatske, *Trošarine*, <https://www.mfin.hr/hr/trosarine> (pristupljeno 31. ožujka 2024.)

¹⁴Vlada Republike Hrvatske, *Trošarine na vozila*, <https://vlada.gov.hr/vijesti/trosarine-na-vozila-promjene-oko-co2-auti-do-200-000-kn-bez-vrijednosne-komponente/31018> (pristupljeno 1. travnja 2024.)

¹⁵Carinska uprava, *pristup informacijama*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/kava-i-bezalkoholna-pica/3634>, (pristupljeno 1. travnja 2024.)

¹⁶ Carinska uprava, *pristup informacijama* <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/posebni-porez-na-motorna-vozila-3714/3714>, (pristupljeno 1. travnja 2024.)

¹⁷ Carinska uprava, *pristup informacijama*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/kava-i-bezalkoholna-pica/3634>, (pristupljeno 1. travnja 2024.)

Svaka od ovih vrsta trošarina ima specifične ciljeve, kao što su smanjenje potrošnje, zaštita zdravlja, poticanje ekološki prihvatljivijih alternativa ili prikupljanje prihoda za državne proračune. U Europskoj uniji, trošarine su usklađene kroz direktive kako bi se osigurala harmonizacija unutar jedinstvenog tržišta i sprječavanje nelojalne konkurencije. Poznavanje vrsta trošarina i njihovih karakteristika ključno je za razumijevanje poreznog sustava i politika koje utječu na potrošnju određenih proizvoda te ostvarivanje specifičnih društvenih i ekonomskih ciljeva.

Trošarine su specifični oblik poreza koji se nameće na određene proizvode i usluge. Razlikuju se od općih poreza jer su usmjerene na potrošnju određenih dobara, a njihova svrha može biti višestruka, od generiranja prihoda za državni proračun do regulacije potrošnje i zaštite okoliša. U Republici Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, trošarine su važan izvor javnih prihoda. Postoji nekoliko glavnih vrsta trošarina koje su primjenjive u Hrvatskoj.¹⁸

Jedna od najznačajnijih vrsta trošarina su trošarine na duhanske proizvode. Cigarete, cigare i drugi duhanski proizvodi podložni su visokim trošarinama. Ove trošarine imaju dvostruku svrhu: prvo, generiraju značajne prihode za državni proračun, a drugo, imaju za cilj smanjiti potrošnju duhanskih proizvoda zbog njihovih štetnih učinaka na zdravlje. Povećanje cijena duhanskih proizvoda putem trošarina može obeshrabriti potrošače, posebno mlađe generacije, od konzumacije duhana.

Trošarine na alkoholna pića također igraju važnu ulogu. Alkoholna pića poput piva, vina i žestokih pića podliježu trošarinama koje se obračunavaju prema količini alkohola u proizvodu. Poput trošarina na duhan, ove trošarine imaju dvostruku svrhu: prikupljanje prihoda i smanjenje konzumacije alkohola. Pretjerana konzumacija alkohola povezana je s mnogim zdravstvenim problemima i društvenim troškovima, pa su trošarine jedan od alata kojima se država pokušava boriti protiv ovih negativnih posljedica.

Trošarine na energente su još jedna važna kategorija. One uključuju trošarine na naftne derivate, prirodni plin i električnu energiju. Trošarine na naftne derivate, primjerice, čine značajan dio cijene goriva. Ove trošarine imaju i ekološku komponentu jer potiču potrošače na smanjenje potrošnje fosilnih goriva i prelazak na ekološki prihvatljivije alternative.

¹⁸ Bejaković, op.cit., 49.

Trošarine na energente mogu također pomoći u financiranju infrastrukture i drugih javnih usluga.¹⁹

Osim ovih, postoje i specifične trošarine na luksuzne proizvode. Ove trošarine se primjenjuju na proizvode koji se smatraju luksuznima ili nepotrebнима, poput nakita, luksuznih automobila i sličnih dobara. Svrha ovih trošarina je prikupljanje dodatnih prihoda od potrošača koji si mogu priuštiti luksuzne proizvode, čime se doprinosi pravednijoj raspodjeli poreznog opterećenja.

Trošarine su važan fiskalni instrument s različitim ciljevima, uključujući prikupljanje prihoda, regulaciju potrošnje i zaštitu okoliša. Svaka vrsta trošarine ima specifičnu ulogu i utjecaj na ekonomiju i društvo. U Republici Hrvatskoj, trošarine su ključan dio poreznog sustava koji doprinosi stabilnosti državnog proračuna i ostvarivanju javnih politika.

¹⁹ Kesner-Škreb, op.cit., 30.

2. Trošarinski sustav u Republici Hrvatskoj

Trošarinski sustav u Republici Hrvatskoj igra ključnu ulogu u fiskalnoj politici zemlje, osiguravajući značajan dio prihoda državnog proračuna. Trošarine su posebni porezi koji se primjenjuju na određene proizvode, uključujući duhanske proizvode, alkoholna pića, energente i električnu energiju. Cilj trošarina je dvostruki: prikupljanje javnih prihoda i reguliranje potrošnje proizvoda koji mogu imati negativne ekonomske, zdravstvene ili ekološke učinke.²⁰

Republika Hrvatska uspostavila je svoj trošarinski sustav u skladu s europskim standardima i direktivama nakon ulaska u Europsku uniju 2013. godine. Zakon o trošarinama (Narodne novine br. 106/18, 121/19, 144/20, 32/20, 133/20), zajedno s pratećim pravilnicima, regulira sve aspekte obračuna i naplate trošarina. Navedeni zakon je ključan za osiguranje da se trošarine naplaćuju na transparentan i pravičan način, što uključuje precizno definiranje proizvoda koji podliježu trošarinama, te metode izračuna i naplate istih. Hrvatski trošarinski sustav temelji se na pravnom okviru Europske unije, što osigurava usklađenost s minimalnim standardima Europske unije te olakšava trgovinu unutar zajedničkog tržišta. Ovaj okvir također omogućava, da koristi najbolje prakse drugih članica Europske unije, poboljšavajući učinkovitost svog sustava. Primjena europskih direktiva znači da Hrvatska mora redovito ažurirati svoje zakone i pravilnike kako bi ostala usklađena s promjenama na razini Europske unije. Iako trošarinski sustav u Republici Hrvatskoj osigurava stabilne prihode, suočava se s izazovima poput ilegalne trgovine i potrebe za prilagodbom stopa trošarina u skladu s ekonomskim i socijalnim promjenama. Ilegalna trgovina duhanskim proizvodima, na primjer, predstavlja značajan problem, jer smanjuje javne prihode i pokriva napore u zaštiti javnog zdravlja. Borba protiv ove pojave zahtijeva strogu provedbu zakona i međunarodnu suradnju. Kontinuirano prilagođavanje i usklađivanje s europskim standardima ključni su za održavanje učinkovitog i pravednog trošarinskog sustava. Promjene u potrošačkim navikama, tehnološki napredak i ekonomski uvjeti zahtijevaju fleksibilan pristup trošarinskoj politici. Republika Hrvatska mora balansirati između prikupljanja prihoda i ostvarivanja javnozdravstvenih i ekoloških ciljeva,

²⁰ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Trošarinsko postupanje, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/2727> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

pri čemu je ključna suradnja s drugim članicama Europske unije kako bi se osigurala učinkovitost i pravednost trošarinskog sustava.

2.1. Osnovne karakteristike trošarinskog sustava

Trošarine su ključni instrument poreznog sustava Republike Hrvatske, posebno u kontekstu regulacije duhanskih proizvoda. Prilagođavanje europskim smjernicama osigurava dosljednost i učinkovitost sustava, smanjujući porezne nesuglasice i olakšavajući trgovinu unutar Europske unije. Suradnja s Europskom unijom ključna je za usklađivanje nacionalnih propisa s europskim direktivama, osiguravajući učinkovito upravljanje trošarinskim sustavom u Republici Hrvatskoj. U nastavku rada, razmotrit ću ključne aspekte regulacije trošarina na duhanske proizvode u Republici Hrvatskoj, uključujući usklađivanje s europskim standardima, određivanje stopa trošarina, metode oporezivanja, administraciju i nadzor, označavanje proizvoda, sankcije za nepridržavanje propisa te suradnju s Europskom unijom:

1. Regulacija prema europskim standardima: Republika Hrvatska je dužna uskladiti svoje trošarinske propise s direktivama Europske unije koje se odnose na duhanske proizvode. Ovo uključuje prilagodbu stopa trošarina, definicija proizvoda, postupaka oporezivanja, označavanja i drugih aspekata s europskim smjernicama.²¹
2. Stope trošarina: Trošarine na duhanske proizvode u Republici Hrvatskoj određuju se na temelju europskih smjernica, uzimajući u obzir minimalne i maksimalne stope koje propisuje Europska komisija. Stope trošarina variraju ovisno o vrsti proizvoda, kao što su cigarete, cigare, duhan za pušenje, duhanske preradevine, i druge vrste duhanskih proizvoda.²²
3. Metode oporezivanja: Republika Hrvatska primjenjuje različite metode oporezivanja duhanskih proizvoda, uključujući specifične trošarine po količini, postotak trošarina na maloprodajnu cijenu, ili kombinaciju navedenih pristupa.²³

²¹ *Zakon o trošarinama*, čl. 11, st. 3.

²² *Ibidem.*, čl. 12., st. 1.

²³ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Značajke trošarinskog postupanja, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/znacajke-trosarinskog-oporezivanja/3698> (pristupljeno 30. ožujka 2024.)

4. Administracija i nadzor: Porezna uprava Republike Hrvatske odgovorna je za prikupljanje trošarina na duhanske proizvode i prerađevine. Sustav nadzora i kontrole uključuje provjere kod proizvođača, distributera i prodajnih mjesta kako bi poštivanje trošarinskih propisa bilo osigurano. Inspekcije se provode redovito zbog prevencije ilegalne trgovine i osiguravanja da su trošarine plaćene u skladu s propisima.²⁴
5. Označavanje: Duhanski proizvodi obično su označeni specifičnim trošarinskim markicama, holografskim oznakama ili drugim sigurnosnim elementima. Ovo omogućuje praćenje proizvoda kroz lanac opskrbe i sprječavanje ilegalne trgovine. Također olakšava identifikaciju proizvoda koji su legalno oporezovani.²⁵
6. Sankcije za nepridržavanje: Sudionici u lancu opskrbe duhanskim proizvodima koji se ne pridržavaju trošarinskih propisa, suočeni su s različitim kaznenim mjerama. To uključuje novčane kazne, konfiskacija ilegalnih proizvoda, privremeno ili trajno zabranjivanje poslovanja, te kaznene prijave.²⁶
7. Suradivanje s Europskom unijom: Republika Hrvatska aktivno sudjeluje u europskim tijelima kako bi doprinijela razvoju i usklađivanju trošarinskih propisa, što uključuje razmjenu informacija, sudjelovanje u radnim skupinama te prilagodbu nacionalnih zakona prema europskim direktivama. Trošarinski sustav u Republici Hrvatskoj u kontinuitetu se prilagođava kako bi se osigurala učinkovita regulacija, poštivanje trošarinskih propisa, sprječavanje ilegalne trgovine i promicanje javnog zdravlja kroz kontrolirani pristup duhanskim proizvodima.²⁷

U konačnici, trošarinski sustav u Republici Hrvatskoj neprekidno se prilagođava kako bi se osigurala učinkovita regulacija, poštivanje trošarinskih propisa, sprječavanje ilegalne trgovine i promicanje javnog zdravlja kroz kontrolirani pristup duhanskim proizvodima. Suradnja s Europskom unijom igra ključnu ulogu u ovom procesu, omogućavajući razmjenu informacija, sudjelovanje u radnim skupinama te prilagodbu nacionalnih zakona prema

²⁴ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Carinska uprava, <https://mf.in.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-2507/ustrojstvo-84/carinska-uprava-146/146?big=1> (pristupljeno 30. ožujka 2024.)

²⁵ *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi tehničkih aspekata uspostave i primjene sustava sljedivosti duhanskih proizvoda*, 6.

²⁶ *Zakon o carinskoj službi*, čl. 9, st. 2.

²⁷ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Suradnja s Europskom unijom u području trošarina, <https://www.minh.hr/suradnja-s-europskom-unijom-u-podrucju-trosarina> (pristupljeno 10. svibnja 2024.)

europskim direktivama. Sve navedene mjere i prakse dio su sveobuhvatnog pristupa koji ima za cilj osigurati dosljednost, transparentnost i učinkovitost trošarinskog sustava, prateći najbolje prakse i standarde Europske unije u regulaciji duhanskih proizvoda. Ove mjere uključuju redovitu reviziju trošarinskih stopa, poboljšanje mehanizama nadzora i inspekcije te edukaciju javnosti o štetnim učincima pušenja. Republika Hrvatska također provodi stroge mjere protiv ilegalne trgovine duhanom, što uključuje suradnju s carinskim i pravosudnim tijelima kako bi se smanjio protok nelegalnih proizvoda. U konačnici, cilj je stvoriti uravnotežen sustav koji štiti javno zdravlje, osigurava pravednu tržišnu utakmicu i podržava fiskalnu stabilnost zemlje.

2.2. Predmet oporezivanja i obveznik plaćanja

Razmatranje predmeta oporezivanja i obveznika plaćanja u trošarinskom sustavu Republike Hrvatske pruža uvid u ključne aspekte kako se određuju porezne obveze na duhanske proizvode. Predmet oporezivanja predstavljaju duhanski proizvodi u što ubrajamo cigarete, cigare, cigarilose, duhan za pušenje i ostale duhanske proizvode.²⁸

Cigarete su jedan od glavnih predmeta oporezivanja u trošarinskom sustavu Republike Hrvatske. Trošarine na cigarete mogu biti određene po pakiranju (na primjer, po broju cigareta u pakiranju) ili kao postotak maloprodajne cijene. Veličina pakiranja, sadržaj nikotina i drugi čimbenici mogu utjecati na visinu trošarina.

Cigare su također obuhvaćene trošarinskim propisima i oporezivanjem. Trošarine na cigare mogu se odrediti na sličan način kao i kod cigareta, na temelju broja cigara u pakiranju ili postotka maloprodajne cijene.

Cigarilosu su vrsta cigareta koji su manji od standardnih cigareta, ali veći od cigareta koje se uvlače u usta. Trošarine se primjenjuju po volumenu, odnosno broju proizvedenih ili prodanih cigarilosa. Određeni iznos trošarine se naplaćuje za svaki pojedinačni cigarilos.

Trošarine za duhan za pušenje mogu biti specifične po gramu ili pakiranju, ili po vrijednosti, tj. postotak od prodaje.

²⁸ Carinska uprava, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Trošarine - predmeti oporezivanja, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/predmeti-oporezivanja/3642> (pristupljeno 10. svibnja 2024.)

Ostali duhanski proizvodi: Trošarine se također primjenjuju na ostale oblike duhanskih proizvoda kao što su lule, cigarete s filterima, i drugi proizvodi za pušenje.²⁹

Obveznici plaćanja trošarina su proizvođači, distributeri, trgovci i uvoznici.³⁰ Proizvođači duhanskih proizvoda su ključni obveznici u trošarinskom sustavu. Oni su dužni prijaviti svoje proizvode, obračunati trošarine prema propisanim stopama i platiti ih prije stavljanja proizvoda na tržište. Trošarine se obično plaćaju prije puštanja proizvoda u prodaju.

Distributeri i trgovci duhanskih proizvoda također imaju određene obveze u trošarinskom sustavu. Obično su dužni provjeriti da su proizvodi koje prodaju označeni trošarinskim markicama i da su pravilno oporezovani. Također moraju surađivati s poreznom upravom u provođenju inspekcija i kontrola.

Pri uvozu duhanskih proizvoda u Republiku Hrvatsku, uvoznici su obvezni platiti trošarine sukladno propisanim stopama prije nego što proizvodi budu pušteni u slobodan promet. Carinska uprava Republike Hrvatske odgovorna je za nadzor i kontrolu prikupljanja trošarina. Njihova uloga uključuje redovito provođenje inspekcija kod proizvođača, distributera, trgovaca i uvoznika kako bi osigurali poštivanje trošarinskih propisa. Inspekcije obuhvaćaju provjeru označavanja proizvoda, ispravnost obračuna trošarina te identifikaciju ilegalnih ili neoporezovanih proizvoda kako bi se osigurala dosljedna primjena poreznih propisa i suzbila nelegalna trgovina.

2.3. Utjecaj na proračun

Trošarine na duhanske proizvode su značajan izvor prihoda za proračun Republike Hrvatske. Prihodi od trošarina uključuju trošarine koje plaćaju proizvođači, distributeri, uvoznici i drugi obveznici u lancu opskrbe. Prihodi se temelje na propisanim stopama trošarina i količinama ili vrijednostima proizvoda koji su oporezovani.

Prihodi od trošarina na duhanske proizvode igraju važnu ulogu u planiranju proračuna Republike Hrvatske. Prilikom izrade godišnjih proračuna, trošarine se uzimaju u obzir kao

²⁹ Carinska uprava, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Visine i način obračuna trošarina - duhanske prerađevine i duhanski proizvodi, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obračuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630> (pristupljeno 10. travnja 2024.)

³⁰ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Obveznici plaćanja trošarina, <https://www.minh.hr/obveznici-placanja-trosarina> (pristupljeno 10. travnja 2024.)

stabilan izvor prihoda koji se može prognozirati na temelju potrošnje duhanskih proizvoda. Potrošnja duhanskih proizvoda relativno je konzistentna, što znači da su prihodi od trošarina predvidljivi. To omogućuje proračunskim planerima da bolje procijene i planiraju prihode za financiranje javnih usluga i programa.

U situacijama kada dođe do povećanja potrošnje duhanskih proizvoda, prihodi od trošarina mogu se povećati. Rezultat tome može biti povećana potražnja za duhanskim proizvodima ili promjena u potrošačkim navikama. Povećanje prihoda od trošarina može biti značajno za financiranje različitih projekata i programa unutar proračuna.

Trošarine na duhanske proizvode također imaju pozitivan utjecaj na javno zdravlje. Značajne trošarine mogu inicirati smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda, što može smanjiti troškove zdravstvene skrbi i povećati opće zdravlje stanovništva. Ovo može rezultirati smanjenjem troškova liječenja duhanskih bolesti, što je također važan faktor za proračun zdravstvenog sustava.

Trošarine na duhanske proizvode mogu se koristiti kao instrument porezne politike za postizanje određenih ciljeva. Osim prikupljanja prihoda, visoke trošarine mogu biti nametnute kako bi se smanjila potrošnja duhana radi zaštite javnog zdravlja. Analogno tome, niže trošarine mogu ohrabriti ekonomsku aktivnost u duhanskom sektoru i potrošnju.

Stroge kontrole i inspekcije trošarinskih obveznika također doprinose proračunu. Sankcije za nepridržavanje trošarinskih propisa mogu rezultirati dodatnim prihodima kroz novčane kazne, oduzimanje neoporezovanih proizvoda ili druge kaznene mjere.

Tablica 1. Financijski učinak trošarina na državni proračun Republike Hrvatske

Godina	Prihod od trošarina (u milijunima HRK)
2017.	1,204
2018.	1,315
2019.	1,402
2020.	1,480
2021.	1,539

Izvor: Ministarstvo Financija Republike Hrvatske,

https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Informacije_za_gradane//DPRH%20za%202021.%20i%20projekcije%20za%202022.%20i%202023.pdf, (16.04.2024.)

Tablica 1. prikazuje financijski učinak trošarina na državni proračun Republike Hrvatske tijekom petogodišnjeg razdoblja od 2017. do 2021. godine. Podaci u tablici pokazuju postupni godišnji porast prihoda od trošarina u razdoblju od 2017. do 2021. godine. U 2017. godini, prihodi od trošarina iznosili su 1,204 milijuna HRK, dok su u 2021. godini dosegli 1,539 milijuna HRK. Ovaj trend rasta sugerira stabilnost i kontinuitet prihoda od trošarina kao važnog izvora financiranja za državni proračun Republike Hrvatske.

3. Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji

Europska unija uspostavila je zajedničku politiku trošarina koja se primjenjuje na duhanske proizvode u svim državama članicama. Harmonizacija trošarina omogućava slične ili jednake stope trošarina na duhanske proizvode širom Europske unije, čime se sprječava porezno subvencioniranje i olakšava trgovinu unutar unije. Ova zajednička politika ključna je za osiguravanje ravnopravnih uvjeta za sve trgovce na jedinstvenom europskom tržištu, te ima za cilj očuvanje konkurentnosti i integriteta unutarnjeg tržišta.

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji regulirane su serijom direktiva koje postavljaju minimalne stope trošarina i zajedničke definicije proizvoda. Direktive također propisuju pravila označavanja, nadzora i administracije trošarina kako bi se osigurala dosljedna primjena u svim državama članicama.³¹

Trošarine na duhanske proizvode su poseban porez koji se primjenjuje na duhanske proizvode poput cigareta, cigara, duhana za pušenje i drugih sličnih proizvoda. Cigarete se najčešće oporezuju po pakiranju ili postotku maloprodajne cijene, a isti principi vrijede i za cigare. Trošarine se primjenjuju i na druge oblike duhana, poput rezanog duhana, te na proizvode poput lula i e-cigareta. Ovo omogućuje sveobuhvatnu regulaciju tržišta duhanskih proizvoda, čime se osigurava da svi oblici potrošnje budu podložni odgovarajućim porezima.

Primjena trošarina na e-cigarete i druge nove duhanske proizvode reflektira rastući trend prema smanjenju štete od pušenja, ali i osigurava da se novi proizvodi ne izuzmu od fiskalnih obveza. Harmonizacija ovih trošarina pomaže u smanjenju regulatorne nesigurnosti i pruža stabilnost na tržištu. Osim toga, trošarine pomažu u smanjenju potrošnje duhana među mladima i osobama s nižim primanjima, koje su osjetljivije na promjene cijena.

Harmonizacija trošarina na duhanske proizvode olakšava trgovinu unutar Europske unije, jer nema potrebe za carinjenjem ili različitim poreznim pravilima. To promiče slobodno kretanje roba i stvara jednake uvjete za trgovce u cijeloj Europskoj uniji. Na primjer, proizvođač cigareta iz jedne države članice može lako distribuirati svoje proizvode u druge

³¹ Europska komisija, Directive on excise duties, Taxation and Customs Union, European Commission. https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en (pristupljeno 1. travnja 2024.)

države članice bez dodatnih poreznih prepreka, pod uvjetom da su trošarine plaćene prema harmoniziranim pravilima.

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji su važan alat za promicanje javnog zdravlja, osiguravanje porezne stabilnosti i podršku proračunu. Povećane trošarine na duhanske proizvode pridonose smanjenju stope pušenja i smanjenju troškova zdravstvene skrbi povezane s bolestima uzrokovanim pušenjem. Harmonizacija trošarina olakšava trgovinu unutar Europske unije i pomaže u stvaranju jednake konkurencije na tržištu duhanskih proizvoda. Time se omogućuje učinkovitije ostvarivanje ciljeva javne politike, uključujući smanjenje štetnih učinaka pušenja na zdravlje građana i osiguranje stabilnih prihoda za proračune država članica.

3.1. Karakteristike i predmet oporezivanja

Trošarine predstavljaju poseban oblik poreza koji se primjenjuje na određene robe, u ovom slučaju, na duhanske proizvode kao što su cigarete, cigare, duhan za pušenje, lule, e-cigarete i drugi slični proizvodi. Trošarine na duhanske proizvode imaju glavni cilj kontrolirati potrošnju duhana kako bi se zaštitilo javno zdravlje, smanjile štetne posljedice pušenja te potaknulo smanjenje ukupne potrošnje ovih proizvoda. Prihodi od trošarina na duhanske proizvode često se koriste za financiranje javnih troškova, poput zdravstvene skrbi ili programa za prevenciju pušenja. Trošarine su važan instrument zdravstvene politike u Europskoj uniji jer potiču smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda, što doprinosi boljem zdravlju stanovništva. Trošarine na duhanske proizvode pružaju stabilan izvor prihoda za državu zbog relativno konstantne potražnje za duhanskim proizvodima.

Trošarine se primjenjuju na različite vrste duhanskih proizvoda, a predmet oporezivanja može se razlikovati ovisno o vrsti proizvoda:³²

Cigarete - su jedan od najčešćih oblika duhanskih proizvoda koji su oporezovani. Trošarine na cigarete mogu se izračunati po broju cigareta u pakiranju ili kao postotak maloprodajne cijene.

Cigare - su također obuhvaćene trošarinskim propisima. Trošarine na cigare se također mogu izračunati po broju cigara u pakiranju ili kao postotak maloprodajne cijene.

³² Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Zakon o trošarinama, <https://www.minh.hr/default.aspx?id=147> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Duhan za pušenje -ovaj oblik duhana u različitim oblicima (rezani duhan, cigare za pušenje) također je predmet trošarinskog oporezivanja. Trošarine mogu biti specifične po gramu ili pakiranju, ili kao postotak maloprodajne cijene.

Ostali proizvodi - trošarine se primjenjuju i na druge proizvode kao što su lule, e-cigarete i drugi proizvodi za pušenje.

Europska unija postavlja minimalne stope trošarina na duhanske proizvode kako bi se osigurala određena razina harmonizacije među državama članicama. Ove minimalne stope su usmjerene na osiguranje određene razine poreznog tereta i sprječavanje prevelike razlike u cijenama među zemljama članicama.

Iako postoji usklađivanje minimalnih stopa, države članice imaju nešto fleksibilnosti u postavljanju vlastitih stopa trošarina unutar raspona propisanih od strane Europske unije. Zemlje članice mogu odabrati postaviti više stope trošarina kako bi potaknule smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda i promicale javno zdravlje.

Duhanski proizvodi u Europskoj uniji moraju biti označeni specifičnim trošarinskim markicama ili drugim sigurnosnim elementima kako bi se olakšao nadzor nad njihovom legalnošću. Trošarine na duhanske proizvode također podliježu strogim kontrolama i inspekcijama kako bi se osiguralo poštivanje propisa.

Prihodi od trošarina na duhanske proizvode značajan su izvor prihoda za proračun Europske unije, ali i za države članice. Trošarine pridonose javnom zdravlju potičući smanjenje pušenja i drugih oblika konzumacije duhana. Smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda dovodi do smanjenja troškova zdravstvene zaštite i poboljšanja zdravlja građana.

3.2. Financijski učinak na proračun Europske unije

Prihodi od trošarina čine dio ukupnih prihoda Europske unije, koji se koriste za financiranje različitih programa, projekata i aktivnosti Europske unije. Europska unija postavlja minimalne stope trošarina na duhanske proizvode koje se primjenjuju u svim državama članicama. Države članice imaju pravo postaviti i više stope trošarina od minimalnih ako to žele. Prikupljanje prihoda od trošarina na duhanske proizvode u Europskoj uniji provodi se kroz nacionalne sustave poreza i carina, uz nadzor i usklađivanje s europskim propisima.

Trošarine na duhanske proizvode pružaju stabilan i predvidljiv izvor prihoda za proračun Europske unije. Potražnja za duhanskim proizvodima relativno je stabilna, što omogućuje konzistentno prikupljanje prihoda od trošarina. Prihodi od trošarina na duhanske proizvode igraju važnu ulogu u proračunskim prognozama i planiranju financiranja Europske unije. Porezni planeri u Europskoj uniji mogu osloniti se na stabilne prihode od trošarina prilikom planiranja dugoročnih proračuna i financiranja različitih programa i politika.

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji imaju značajan utjecaj na javno zdravlje. Visoke trošarine mogu potaknuti smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda, što doprinosi smanjenju stope pušenja i poboljšanju zdravlja stanovništva. Smanjenje troškova zdravstvene zaštite zbog smanjenja pušenja također može imati pozitivan učinak na proračun Europske unije.

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji koriste se kao porezni instrument s dvostrukim ciljem: prikupljanje prihoda i promicanje javnog zdravlja. Osim što su izvor prihoda, visoke trošarine potiču potrošače na smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda ili prelazak na zdravije alternative. Europska unija redovito analizira i revizira trošarine na duhanske proizvode kako bi osigurala njihovu učinkovitost i usklađenost s ciljevima politika Europske unije. Ova upravljanja i revizije uključuju analizu utjecaja trošarina na ekonomiju, javno zdravlje te prikupljanje i raspodjelu prihoda.

Europska unija također ima propisane sankcije za države članice koje ne pridržavaju propisane stope i pravila trošarina na duhanske proizvode. To uključuje novčane kazne ili druge mjere kako bi se osiguralo poštivanje europskih trošarinskih propisa. Iako trošarine na duhanske proizvode donose značajan prihod, postoji izazov u pronalaženju balansa između prikupljanja prihoda i postizanja ciljeva javnog zdravlja. Budući izazovi uključuju smanjenje stope pušenja, upravljanje alternativnim proizvodima kao što su e-cigarete te usklađivanje sa promjenama u potrošačkim navikama.

Trošarine na duhanske proizvode imaju značajan financijski učinak na proračun Europske unije jer pružaju stabilan izvor prihoda, potičući istovremeno javno zdravlje i podržavajući ciljeve politika Europske unije. Upravljanje ovim porezom zahtijeva pažljivo planiranje i usklađivanje s europskim politikama i ciljevima kako bi se osigurala dosljednost i učinkovitost u prikupljanju prihoda te promicanju zdravlja građana.

Tablica 2. Financijski učinak trošarina na proračun Europske unije

Godina	Prihod od trošarina (u milijardama EUR)
2017.	41.6
2018.	43.2
2019.	45.1
2020.	47.5
2021.	49.3

Izvor: European Commission - Taxation and Customs Union: Excise duties - Taxation of tobacco, [https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en#:~:text=Directive%202017%2F64%2FEU%20requires,fixed%20amount%20per%201000%20cigarettes,\(16.04.2024.\)](https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en#:~:text=Directive%202017%2F64%2FEU%20requires,fixed%20amount%20per%201000%20cigarettes,(16.04.2024.))

Tablica 2. prikazuje financijski učinak trošarina na proračun Europske unije tijekom petogodišnjeg razdoblja od 2017. do 2021. godine. Prihodi od trošarina izraženi su u milijardama eura i pokazuju postupni godišnji rast tijekom tog razdoblja. Podaci ukazuju na stabilan i postojan porast prihoda od trošarina tijekom promatranog razdoblja. U 2017. godini prihodi od trošarina iznosili su 41.6 milijardi eura, dok su u 2021. godini dostigli 49.3 milijardi eura. Ovaj trend rasta ukazuje na važnost trošarina kao stabilnog izvora prihoda za proračun Europske unije te na kontinuiranu potražnju za duhanskim proizvodima unatoč promjenama u tržišnim uvjetima i promjenjivim potrošačkim navikama. Ovaj kontinuirani rast prihoda od trošarina može se tumačiti kao rezultat kombinacije povećanja potrošnje duhanskih proizvoda, povećanja trošarinskih stopa i učinkovitog upravljanja trošarinskim sustavom unutar Europske unije. Također, ovi prihodi imaju značajan doprinos financiranju raznih programa, projekata i aktivnosti Europske unije, uključujući one vezane uz javno zdravlje, istraživanje, zaštitu okoliša i infrastrukturne projekte.

3.3. Primjer Philip Morris

Philip Morris International (PMI) je multinacionalna duhanska tvrtka sa sjedištem u Stamfordu (Connecticut) u Sjedinjenim Američkim Državama. Kao jedna od najvećih svjetskih proizvođača duhanskih proizvoda, PMI je poznat po svojim brendovima kao što su Marlboro, Chesterfield, i drugi, te se bavi proizvodnjom i distribucijom cigareta širom

svijeta. Philip Morris International posluje na više od 180 tržišta, što ga čini ključnim igračem u globalnoj duhanskoj industriji.

Philip Morris International, jedan od najvećih proizvođača duhanskih proizvoda na svijetu, posluje u brojnim zemljama uključujući Hrvatsku. Trošarine igraju ključnu ulogu u poslovanju ovog poduzeća jer znatno utječu na cijene njihovih proizvoda, potrošačke navike i ukupnu profitabilnost. Pogledajmo kako trošarine utječu na Philip Morris na nekoliko aspekata.

Prvo, trošarine na duhanske proizvode značajno povećavaju cijenu cigareta. Ove trošarine su obično postavljene po paklici cigareta i mogu varirati ovisno o zemlji. U Hrvatskoj, trošarine na duhanske proizvode uključuju specifičnu trošarinu po komadu cigarete i proporcionalnu trošarinu koja se računa kao postotak od maloprodajne cijene. Ova kombinacija trošarina osigurava da su cigarete visoko oporezovane, što povećava maloprodajnu cijenu.

Visoke trošarine imaju nekoliko izravnih učinaka na poslovanje Philip Morrisa. S jedne strane, povećanje cijena zbog trošarina može smanjiti potražnju za cigaretama jer potrošači, posebno oni s nižim prihodima, mogu biti obeshrabreni visokom cijenom. Ovo može dovesti do smanjenja prodaje, što izravno utječe na prihode i profitabilnost tvrtke. S druge strane, visoke cijene mogu potaknuti potrošače da traže jeftinije alternative ili ilegalne proizvode, što dodatno smanjuje tržišni udio legalnih proizvođača poput Philip Morrisa.

Međutim, Philip Morris se prilagođava ovim izazovima kroz nekoliko strategija. Jedna od njih je diversifikacija proizvoda, uključujući razvoj i promociju proizvoda s nižim rizikom, poput grijanih duhanskih proizvoda (IQOS) koji su također podložni trošarinama, ali često po nižoj stopi nego tradicionalne cigarete. Ovo omogućava kompaniji da zadrži profitabilnost i istovremeno se prilagodi promjenjivim regulatornim okruženjima.

Osim toga, Philip Morris ulaže značajna sredstva u marketinške kampanje i lobiranje kako bi utjecao na regulative i javnu percepciju. Na primjer, kompanija može lobirati za smanjenje trošarina na proizvode s nižim rizikom ili za uvođenje regulativa koje bi smanjile potrošnju ilegalnih duhanskih proizvoda. U Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, regulative i trošarine na duhanske proizvode stalno se mijenjaju, pa je prilagodljivost i proaktivno djelovanje ključ za uspjeh.

Na globalnoj razini, Philip Morris također prati i analizira utjecaj trošarina na različitim tržištima. Na primjer, u zemljama s visokim trošarinama i strogim regulativama, kompanija

može usmjeriti više resursa na tržišta s blažim regulativama kako bi maksimizirala prihode. Ovo uključuje strateško planiranje i prilagodbu poslovnih modela kako bi se optimizirala profitabilnost u različitim regulatornim okruženjima.

Trošarine imaju značajan utjecaj na poslovanje Philip Morrisa, utječući na cijene, potražnju, i profitabilnost. Tvrtka odgovara na ove izazove kroz diversifikaciju proizvoda, marketinške strategije, i prilagodbu različitim tržištima. Trošarine ostaju ključan element u strategiji Philip Morrisa, zahtijevajući stalno prilagođavanje i inovacije kako bi se zadržala konkurentnost i uspjeh na globalnom tržištu.

Trošarine su ključan aspekt poslovanja Philip Morris International (PMI), imajući značajan utjecaj na cijene njihovih proizvoda, potražnju na tržištu te ukupne prihode tvrtke. Ovi specifični porezi nameću se na duhanske proizvode s ciljem povećanja prihoda vlade i smanjenja potrošnje zbog zdravstvenih rizika povezanih s pušenjem. PMI se suočava s različitim stopama trošarina u različitim zemljama, ovisno o nacionalnim propisima i direktivama Europske unije. Povećanje trošarina obično rezultira povećanjem cijena cigareta, što može utjecati na potražnju, posebno među osjetljivim skupinama kao što su mladi i osobe s nižim primanjima. Ova dinamika trošarina ima značajan utjecaj na strategije poslovanja i prilagodbe koje Philip Morris International provodi kako bi ostao konkurentan na globalnom tržištu duhanskih proizvoda.

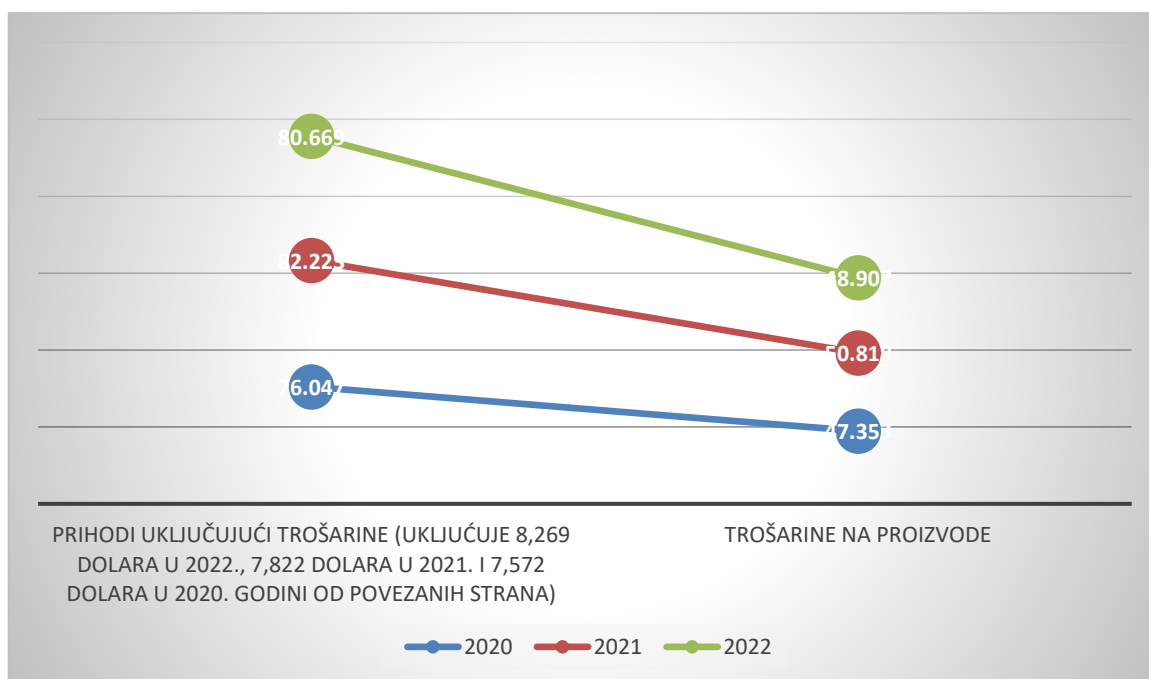
Philip Morris International (PMI) aktivno razvija strategije kako bi se prilagodio promjenama u trošarinama. Jedna od ključnih strategija je diverzifikacija proizvoda i ulaganje u proizvode sa smanjenim rizikom (Reduced-Risk Products, RRP). PMI ulaže značajne napore u razvoj i promociju proizvoda bez dima kao alternativu tradicionalnim cigaretama. Primjer takvog proizvoda je IQOS, uređaj koji zagrijava, a ne sagorijeva duhan, smanjujući emisiju štetnih tvari. Ove strategije odražavaju PMI-jev odgovor na promjene u regulaciji i tržištu duhanskih proizvoda.

Također, kroz svoj program "Unsmoke" i druge inicijative nastoji promicati politike smanjenja štete i poticati prelazak na manje štetne proizvode. "Unsmoke" kampanja zagovara pristup prema kojem bi svi pušači trebali prestati s pušenjem, a oni koji ne mogu prestati, trebali bi prijeći na manje štetne alternative. Ove politike usklađene su s europskim ciljevima za smanjenje potrošnje duhana i poboljšanje javnog zdravlja. Europska unija također promovira smanjenje potrošnje duhana kroz regulacije koje uključuju visoke trošarine, zabranu reklamiranja i ograničenja u pogledu pakiranja proizvoda. Ovakve

inicijative odražavaju promjene u svijesti o štetnosti pušenja te potrebu za promicanjem alternativa koje mogu smanjiti zdravstvene rizike povezane s konzumacijom duhana.

Uz prilagodbu trošarinama, Philip Morris International također prati trendove i inovacije u industriji. Ovo uključuje istraživanje novih proizvoda i tehnologija koje mogu zadovoljiti potražnju potrošača za manje štetnim opcijama. Kompanija surađuje s regulatornim tijelima i sudjeluje u javnim raspravama kako bi osigurala da njeni proizvodi zadovoljavaju najviše standarde sigurnosti i kvalitete.

U zaključku, trošarine imaju značajan utjecaj na poslovanje Philip Morris International. Kompanija kontinuirano prilagođava svoje strategije kako bi se suočila s izazovima koje donose promjene u trošarinskim stopama, regulacijama i tržišnim uvjetima. Kroz diverzifikaciju proizvoda, ulaganje u inovacije i promicanje politika smanjenja štete, Philip Morris International nastoji ostati konkurentan na globalnom tržištu, istovremeno doprinoseći javnom zdravlju. U nastavku ću grafikonom prikazati iznos trošarina na duhanske proizvode i prerađevine u Europskoj uniji za razdoblje od 2020. godine do 2022. godine. Podaci su izraženi u milijunima dolara kako bi se omogućila jasnija usporedba promjena kroz navedene godine.

Grafikon 1. Iznos trošarina za razdoblje 2020. - 2022. (u milijunima dolara)

Izvor: <https://philipmorrisinternational.gcs-web.com/static-files/d2370996-825f-47b8-9203-ceedbcf3a29d> (16.04.2024.)

Krajem 2022. godine, ukupni prihodi, uključujući trošarine, iznosili su 80,669 milijuna dolara, što je manje u odnosu na prethodnu godinu. Unutar ovog iznosa, dio prihoda od trošarina koji dolazi od povezanih stranaka iznosio je 8,269 milijuna dolara. Uspoređujući s prethodnim godinama, u 2021. godini prihodi su iznosili 82,223 milijuna dolara, dok su u 2020. godini iznosili 76,047 milijuna dolara. S druge strane, trošarine na proizvode su također zabilježile smanjenje tijekom analiziranog razdoblja. U 2022. godini, iznos trošarina na proizvode bio je 48,907 milijuna dolara, dok su u 2021. i 2020. godini iznosile 50,818 milijuna dolara i 47,353 milijuna dolara, redom. Ovo smanjenje može ukazivati na promjene u potrošačkim navikama, zakonodavstvu ili drugim faktorima koji su utjecali na prihode od trošarina tijekom analiziranog razdoblja.

PMI često surađuje s nacionalnim vlastima, zdravstvenim organizacijama i nevladinim organizacijama kako bi podržala javno zdravlje i odgovornu konzumaciju duhanskih proizvoda. Također održava i sudjeluje u inicijativama za suzbijanje ilegalne trgovine duhanskim proizvodima, što također ima veze s trošarinama i poreznim prihodima.

PMI redovito izvještava o svojim financijskim rezultatima, uključujući prihode od trošarina i njihov utjecaj na poslovanje kompanije. Transparentnost u poslovanju i izvještavanju o trošarinama ključna je za održavanje povjerenja potrošača, investitora i regulatornih tijela.

Prihodi od trošarina na duhanske proizvode od kompanija poput PMI značajan su izvor prihoda za državne proračune diljem svijeta. Ti prihodi se koriste za financiranje raznih javnih programa, infrastrukture, zdravstvenih usluga i drugih društvenih potreba. Glede budućnosti, PMI suočava se s izazovima kao što su promjene zakonodavstva o duhanskim proizvodima, porast svijesti o štetnosti pušenja te potreba za inovacijama i diversifikacijom proizvoda. Kompanija će vjerojatno nastaviti ulagati u istraživanje i razvoj proizvoda sa smanjenim rizikom te surađivati s vlastima i zdravstvenim organizacijama radi promicanja odgovornih praksi.

Kroz primjer prakse PMI, možemo uočiti kako trošarine na duhanske proizvode imaju značajan utjecaj na poslovanje velikih duhanskih kompanija, financijske prihode državnih proračuna te strategije za smanjenje štetnosti duhana i promicanje javnog zdravlja.

Zaključak

Trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji predstavljaju ključan instrument poreznog sustava s dvostrukim ciljem: prikupljanje prihoda za proračun Europske unije i država članica te promicanje javnog zdravlja. Ovaj oblik oporezivanja ima dugu tradiciju i koristi se kao učinkovito sredstvo za smanjenje potrošnje proizvoda koji su štetni za zdravlje, poput duhanskih proizvoda. Kroz analizu karakteristika trošarinskog sustava, predmeta oporezivanja, financijskog učinka na proračun Europske unije te utjecaja na potrošnju duhanskih proizvoda, jasno je da trošarine igraju važnu ulogu u europskim politikama smanjenja potrošnje duhana i poboljšanja zdravlja građana.

Europska unija uspostavila je minimalne stope trošarina na duhanske proizvode koje države članice moraju poštivati. Ove minimalne stope osiguravaju da postoji određena razina oporezivanja u svim državama članicama, sprječavajući tako prevelike razlike koje bi mogle dovesti do prekogranične kupovine zbog nižih cijena u susjednim zemljama. Države članice mogu prilagoditi ove stope u svojim nacionalnim poreznim sustavima, što omogućuje fleksibilnost u skladu s nacionalnim ekonomskim i zdravstvenim ciljevima. Visoke trošarine na duhanske proizvode dokazano smanjuju potrošnju, osobito među mladima, koji su osjetljiviji na promjene cijena. Smanjenje potrošnje duhana izravno utječe na javno zdravlje, jer manja konzumacija duhana vodi smanjenju zdravstvenih problema povezanih s pušenjem, kao što su rak pluća, srčane bolesti i respiratorni problemi. Studije pokazuju da povećanje trošarina može značajno smanjiti stopu pušenja, što dovodi do dugoročnog smanjenja smrtnosti povezane s pušenjem i poboljšanja općeg zdravstvenog stanja populacije.

Financijski učinak trošarina na proračun Europske unije i država članica je značajan. Prihodi od trošarina koriste se za financiranje različitih javnih programa, uključujući zdravstvene programe, obrazovanje i infrastrukturu. Ovi prihodi pomažu u održavanju stabilnosti proračuna i osiguravaju financijska sredstva za provođenje politika koje doprinose općem blagostanju.

Izazovi u oporezivanju duhanskih proizvoda uključuju prilagodbu trošarina novim trendovima u konzumaciji, kao što su elektroničke cigarete i ostali alternativni proizvodi. Elektroničke cigarete i drugi novi proizvodi koji sadrže nikotin predstavljaju regulatorni

izazov jer zahtijevaju ažuriranje postojećih zakona i trošarinskih stopa kako bi se osiguralo da se i oni adekvatno oporezuju. Održavanje ravnoteže između prikupljanja prihoda za proračun i ostvarivanja ciljeva javnog zdravlja zahtijeva pažljivo praćenje promjena u potrošačkim navikama i tehnološkim inovacijama.

U konačnici, trošarine na duhanske proizvode u Europskoj uniji predstavljaju ključni instrument za postizanje ekonomskih i zdravstvenih ciljeva. Njihova primjena i regulacija zahtijevaju pažljivo planiranje, suradnju između država članica te stalno praćenje učinaka na društvo i gospodarstvo. S obzirom na raznolikost gospodarskih situacija i zdravstvenih politika među državama članicama, važno je da pristupi regulaciji trošarina budu fleksibilni i prilagođeni specifičnim potrebama svake zemlje. Kroz održavanje visokih standarda javnog zdravlja i osiguranje stabilnog prihoda za proračun, trošarine na duhanske proizvode nastavljaju biti ključni dio europske politike za borbu protiv pušenja i poboljšanje kvalitete života građana Europske unije.

Bibliografija

Barkoczy, Stephen. *Principles of Taxation Law*. North Ryde, NSW: Thomson Reuters, 2021.

Bejaković, Predrag. Razvoj trošarina u Hrvatskoj, *Političke analize* 9, br. 35 (2018): 45-50.

Carinska uprava, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, *Visine i način obračuna trošarina - duhanske preradjevine i duhanski proizvodi*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630> (pristupljeno 30. ožujka 2024.)

Carinska uprava, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, *Trošarine*, <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630> (pristupljeno 30. ožujka 2024.)

Europska komisija, *Directive on excise duties*, Taxation and Customs Union, European Commission. https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en (pristupljeno 1. travnja 2024.)

Kesner-Škreb, Marina. "Porezna harmonizacija." *Financijska teorija i praksa* 31, br. 3 (2007): 305-307.

Kuliš, Danijela. *Plaćamo li europske trošarine?*. Zagreb: Institut za javne financije, Zagreb,

Ministarstvo financija Republike Hrvatske, *Zakon o trošarinama*, <https://www.minh.hr/default.aspx?id=147> (pristupljeno 10. travnja 2024.)

Ministarstvo financija Republike Hrvatske, *Suradnja s Europskom unijom u području trošarina*, <https://www.minh.hr/suradnja-s-europskom-unijom-u-podrucju-trosarina> (pristupljeno 10. svibnja 2024.)

Zakon o duhanskim proizvodima. Narodne novine, br. 88/18, 56/19, 102/20, 86/21

Zakon o trošarinama. Narodne novine, br. 22/13, 52/13, 148/13, 153/13, 143/14, 50/15, 115/16, 110/17, 106/18, 32/19, 74/19, 50/20, 70/20, 90/21, 98/21.

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1.	Financijski učinak trošarina na državni proračun Republike Hrvatske	18
Tablica 2.	Financijski učinak na trošarine u EU	24

Grafikoni

Grafikon 1.	Iznos trošarina u milijunima dolara za 2020., 2021. i 2022. godinu	27	11
-------------	--	----	----